

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Deres ref: 201102591
Vår ref: 11/1067-2/ILDI/JANA
Dato: 20.10.2011

Fagerbergutvalget NOU2011:6 - Høringsuttalelse

Folkehelseinstituttet har med interesse lest Fagerbergutvalgets utredning ”Et åpnere forskningssystem”. Utvalget har i sitt arbeid lagt vekt på om:

- det er godt samsvar mellom ressurser og resultater i offentlig finansiert forskning i Norge
- virkemidlene og finansieringsstrømmene er utformet slik at resultatene blir best mulig
- det er endringer som kan gjøres slik at den samfunnsmessige nytten øker

Utvalget skulle videre spesielt se på det offentliges ansvar for langsiktig kompetanseoppbygging og grunnforskning. Utvalget har i sin utredning lagt hovedvekten på universitets- og høyskolesystemet og lagt til grunn behov for økt konkurranse og mindre tematisk styring av forskningen.

Folkehelseinstituttet er i store trekk enig i utvalgets analytiske utgangspunkt med en beskrivelse av hva som kjennetegner et velfungerende offentlig finansiert forskningssystem:

- utvikler kunnskap av høy kvalitet og relevans
- holder oss oppdatert om den internasjonale kunnskapsutviklingen på et bredt felt og setter oss i stand til å bruke kunnskap aktivt i løsningen av viktige oppgaver
- fornyer seg i takt med endringer i kunnskapsfronten og samfunnsmessige behov
- bidrar til kontinuerlig fornyelse i samfunns- og næringsliv
- kjennetegnes av mangfold
- opprettholder og forbedrer kapasiteten gjennom en god rekrutteringspolitikk
- bruker ressursene effektivt

Folkehelseinstituttet vil i denne sammenheng vektlegge relevans i betydning relevans for det samfunnsoppdrag institusjonen har. Folkehelseinstituttets forskningsvirksomhet har som primært mål å understøtte instituttets oppgaver som folkehelseinstitutt, sørge for at virksomheten er forskningsbasert og at instituttets tjenesteyting og rådgivning hviler på de beste kunnskapmessige forutsetninger. Dette skjer best ved relevant forskning av høy kvalitet. Instituttet må også sørge for en viss bredde i forskningen ettersom våre oppdragsgivere omfatter helseforvaltningen, miljømyndighetene, rettsvesenet og andre deler av den offentlige forvaltning. Folkehelseinstituttet mener derfor at blant målene for et velfungerende forskningssystem også inngår å bidra til en kunnskapsbasert offentlig forvaltning.

Utredningen tar først og fremst for seg universitets- og høyskolesektoren som instituttet ikke er en del av. Selv om instituttet samarbeider med denne sektoren i form av kombinerte stillinger, doktorgradsstipendiater og mastergradsstudenter, ser ikke instituttet denne virksomheten som en primær oppgave utover den betydning dette har for instituttets mål med forskningen. Instituttsektoren er svært mangfoldig, og utvalget har etter Folkehelseinstituttets mening ikke gått tilstrekkelig grundig inn i en analyse av denne sektoren. Forslagene til tiltak hviler derfor på et svakt grunnlag idet en ikke

har fanget opp sektorens mangfold og i tilstrekkelig grad tar hensyn til dette i forslagene. Folkehelseinstituttet merker seg at forslag om direkte bevilgning til enkeltforskere basert på publiseringsaktivitet ikke omfatter instituttsektoren. Vi oppfatter denne ordningen som svært detaljstyrende. Videre kan en slik ordning komme på tvers av virksomhetenes egne prioriteringer og styring av forskningsvirksomheten.

Et av utredningens hovedpoeng er forslaget om et system med større grad av åpen konkurranse om forskningsmidlene. Man mener dette vil øke effektiviteten, kvaliteten og mangfoldet i forskningen. Det ønskes en reduksjon i tematisk orienterte programmer, at større deler av helseforskningen og departementenes direkte bevilgninger til instituttene kanaliseres over på åpne konkurransearenaer og en styrking av resultatbasert finansiering. Resultatbasert finansiering hviler på måleparametre i et forskningsbarometer. Et av forslagene går ut på å gjøre helseforetakenes forskningsmidler åpne for konkurranse. Folkehelseinstituttet omfattes ikke av denne ordningen, men vi vil likevel kommentere dette forslaget. Heller ikke for denne sektoren har utvalget gått inn og gjort en grundig analyse. Forskningsmidlene i helseforetakene består av to deler, direkte øremerkede midler og midler avsatt fra helseforetakenes budsjetter. Endringen foreslås uten at hensikten med ordningen er diskutert, eller at en har undersøkt hvorvidt ordningen har virket etter hensikten og om forskningen har vært kostnadseffektiv, relevant og av høy kvalitet. Vi finner det ikke forsvarlig å endre denne ordningen uten at dette er nærmere analysert. Likeledes har ikke utvalget dokumentert at forskningen innen de tematiske programmene innfor helseforskningen har vært lite kostnadseffektiv og av lavere kvalitet. Det må være legitimt at departementene ønsker forskningsinnsats på tematiske områder av stor samfunnsmessig betydning.

Til forslaget om å kanalisere større deler av departementenes direkte bevilgninger til instituttene over på åpne konkurransearenaer, er situasjonen for Folkehelseinstituttet slik at de største delene av midlene går til løpende pålagte tjenester og oppgaver fra Helse- og omsorgsdepartementet, justisvesenet og andre. Problemet er heller å få finansiert nødvendig forskningsvirksomhet for å sikre at instituttets tjenester hviler på solid egen forskning. Store deler av forskningsaktiviteten finansieres ved bevilgninger fra Forskningsrådet, fra National Institutes of Health i USA, og i mindre omfang fra EUs forskningsprogrammer. Selv om instituttet deltar i mange EU-prosjekter, er det få av disse som innbringer vesentlige midler. Vår ambisjon er å få til økt forskningsfinansiering fra EUs forskningsprogrammer.

Det bes spesielt om kommentarer når det gjelder forslag om forskningsbarometer og målekriterier. Det er utvilsomt nyttig å få gode mål for forskningsaktivitet både når det gjelder resultater og produktivitet og å kunne sammenlikne norsk forskning med forskning i andre land. Måling av forskning er etter hvert blitt et eget fag, og vi kan derfor bare i begrenset grad vurdere hvordan et slikt barometer skal konstrueres. Vi har også merket oss at det i den offentlige debatten har fremkommet kritikk fra faglig hold for de tall for produktivitet som utvalget fremlegger. Et slikt barometer kan sikkert gi bilder av tilstanden til norsk forskning sammenliknet med utlandet slik utvalget har gjort, men jo lenger ned i systemet en kommer fra institusjon, enheter og avdeling og ned på enkeltforskernivå jo vanskeligere kan sammenlikningene være på grunn av skjevheter mellom fagområder. Dette må en korrigere for. Folkehelseinstituttet har foreløpig erfaring med bruk av bibliometriske parametre som publikasjonspoeng via Cristin, og har relatert dette til forskningstid internt. Det har i begrenset grad vært sett på siteringshyppighet som mål på kvalitet og gjennomslagskraft. Vi har også sett på internasjonalt samarbeid. I prinsippet er vi enige i at ressursinnsats også må være med i barometeret for å få et mål for ressurseffektivitet. I tillegg til næringslivets bruk av forskning bør også forvaltningens og offentlige foretaks (for eksempel helseforetakenes) bruk av forskningen inkluderes. Vi har imidlertid liten tro på at dette vil virke for enkeltforskere. Lite produktive forskere er fremhevet som et av problemene i forskningssystemet. Disse bidrar til ressursineffektivitet. Og det synes å være en tro på at måleinstrumenter for forskningsproduktivitet og resultatbasert finansiering vil føre til at forskningsinstitusjonene vil omprioritere disse personellressursene til andre oppgaver. Institusjonene er på forhånd som regel klar over hvilke forskere dette gjelder og behøver neppe et forskningsbarometer for å ta tak i slike problemer.

Generelt er Folkehelseinstituttet positiv til konkurranse om forskningsmidlene og at dette kan foregå både innen tematiske programområder og også innen frie midler. Problemet er totalrammene både innenfor programmene og de frie midlene. Mange gode prosjektsøknader blir ikke finansiert.

Vi vil videre peke på at forskningsfinansieringsordningene, inklusive den resultatbaserte finansieringen, må utformes slik at den kommer på tvers av institusjonenes behov for forskningsvirksomhet i henhold til sitt samfunnsoppdrag. Det gjelder bl.a. Folkehelseinstituttet som nevnt ovenfor ikke er en forskningsinstitusjon med fri forskning, men en med spesielle oppgaver og dermed spesielle forskningsbehov.

Utvalget omtaler EUs forskningsprogrammer og det faktum at Norge ikke i tilstrekkelig grad henter hjem igjen sine bidrag til programmene. I mange prosjekter krever også EU en andel egenfinansiering som kan være vanskelig for institusjonene å bære over eget budsjett. Her vil vi foreslå at Forskningsrådet styrker insentivordningene for utarbeidelse av søknader og for koordinatoroppgaver samt styrker tilleggsfinansiering for prosjekter som blir finansiert.

Vennlig hilsen

Geir Stene-Larsen (sign.)
direktør

Jan Alexander (sign.)
assisterende direktør